

Эстер

Эстер

Кириш сөз

I. Тарыхый абал

Эстер китеби көп тараптан уникалдуу китеп. Бул китепте белгилүү бир тарыхый учурдагы Персия империясынын жашоосу тууралуу кызыктуу маалыматтык материал жазылган. Китепте жазылган окуялар Ысрайыл элинин көп бөлүгүнүн бөтөн жерде туткундан Палестинага кайтып кеткенден кийинки убак жазылган (Ыйса Машаяк төрөлгөнгө чейин 539–331 жж.). Ошол заманда жашаган Ышая, Жеремия пайгамбарлар элди мекениңерге кайтып баргыла деп айтканына карабастан (Ыш. 48:20; Жер. 51:6), ысрайылдыктардын кээ бирлери өз жерине кайтып барууну каалашкан жок. Эстер менен Мордохай да ата журтуна кайтып кетпей, калып калган эврейлерден болгон. Эстер китебинде сөз болгон Персия падышасы байыркы тарыхый булактарда ар түрдүүчө аталат, ошондуктан Библиянын котормолорунда да ар кандайча аталып калган. Орус тилиндеги Библияда ал Ксеркс деп аталган. Адатта ал Ксеркс деген ысым менен белгилүү. Ошондой эле бул адамды Ахашверош, Агасвер деп да атап келишет. Бул падыша Персия империясында Ыйса Машаяк төрөлгөнгө чейин 485–465 жылдары бийлик кылган.

II. Китептин өзгөчөлүгү

Эстер китеби Библиядагы Кудайдын ысымы аталбаган жападан жалгыз китеп. Инжилден да Эстер китебинен цитаталарды жолуктура албайбыз. Бул китепте Мусанын мыйзамдары тууралуу да, курмандык чалуулар жөнүндө да сөз болбойт. Анткени Персия империясында олтурукташып калган жөөттөр мыйзамды аткарууну унутуп, Кудайдан да алыстап кеткен эле. Алар өз милдетин аткаруудан – убадаланган жерге кайтып барып, ийбадатканада Яхвеге табынуудан баш тартышкан болчу.

III. Кимге, каерде, качан, кандай максатта жазылган?

Эстер китеби кимге жазылган? Китептин алгачкы окурмандары ким болгондугу белгилүү болсо, аны чечмелөө да оңоюраак болмок. Бул китепте качан жазылгандыгы тууралуу да эч кандай маалымат жок, ошондой эле, биринчи кезекте кимдерге жазылгандыгы жөнүндө да биле албайбыз. Кээ бир диний аалымдар Эстер китеби Персияда жазылып, анан Палестинага алып келинип, Байыркы Келишим китептеринин катарына киргизилген деп божомолдоп айтышат. Бирок, китептин автору Палестинада жашап, убадаланган жерге кайтып келген мекендештерин шыктандыруу үчүн, Персияда болуп өткөн окуяларды жазган деген экинчи пикир чындыкка жакыныраак болуп эсептелет. Кандай максатта жазылган? Албетте, бул чыгарма, өз жерине кайрылып баруудан баш тарткан адамдарды да Кудай Өз ырайымынан айырбайт деген ойду ысрайылдыктарга айтуу максатында жазылган. Ошондуктан, Эстер китеби улутту кайра түптөө жана туткунга чейин болгон Кудайга ийбадат кылуу системасын кайра калыбына келтирүү үчүн күрөшкөн эврейлердин шыктануусунун абдан зор булагы болуп калды. Анткени, жөөттөр корккон айланасындагы кас элдер Кудай тандаган элди эч ким жок кыла албастыгы тууралуу ой көңүл чордонунда турат. Ысрайылдын бир аз бөлүгү убадаланган жерден алыс жашаса да, бул элди Кудай Өзү колдоп турган. Эстер китебинде Ысрайылдын Кудайы жөнүндө ачык айтылбаса да, адамдар сөзсүз Ага табынуусу керектиги идеясы окурмандарга сиңирилет.

Ксеркс падышанын улуулугу

1 ¹ Бул окуя Ксеркс падышанын тушунда болуп өттү. Ксеркс Индустандан Кушка^a чейин жүз жыйырма жети дубанды бийлеп турган. ² Ксеркс падыша Шушан шаарынын ичиндеги сепилде падыша тактысында олтурган

күндөрү, ³ бийлигинин үчүнчү жылында бардык төрөлөргө, падышалыктын кызматчыларына, перс жана мадай аскер башчыларына, аксөөктөргө жана бардык дубан башчыларына чоң той берди. ⁴ Ал өзүнүн падышалыгынын ашып-ташыган байлыгын, даңкы таш жарган улуулугун көп күндөрү – алты ай аралыгында көрсөтүп чыкты. ⁵ Ошол күндөрдөн кийин, Ксеркс

^a 1:1 Куш – азыркы Эфиопиянын территориясы

Шушан сепилинде, падыша сарайынын короосундагы бакчада шаардагы карапайымынан аттуу-баштуусуна чейин, баарын чакырып, өз эли үчүн да жети күн чоң той өткөрдү.

⁶ Ак мрамар мамыларга виссондон өрүлгөн боолор менен күмүш шакектер байланган. Аларга зыгыр буласынан токулган ак түстөгү жана жүндөн токулган көгүлтүр түстөгү көшөгөлөр тартылып, көлөкө түшүрүп турат. Орундуктар алтындан, күмүштөн жасалган. Жерге болсо порфир, мрамар, седеп, асыл таштар кыналып жаткырылган. ⁷ Ичимдиктер ар түркүн алтын чөйчөктөргө куюлуп, каадасы менен сунулуп жатты. Падыша байлыгына жараша өзүнүн таза шарабын да суудай агызды. ⁸ Шаан-шөкөт өз тартиби менен өтүп жатты. Падыша эч кимди шарап ичүүгө мажбурлабагыла деп сарай кызматчыларына буйрук бергендиктен, аны ар кимдин көңүлүнө туура келгендей берип жатышты. ⁹ Бул убакта Баштий ханыша да Ксеркс падышанын сарайында аялдар үчүн той берип жаткан.

Башти ханышанын падышага тил албай коюшу

¹⁰ Тойдун жетинчи күнү шарапка кызып, көңүлү көтөрүлгөн Ксеркс падыша кол алдында кызмат кылган жети эбнухту – Мемуханды, Бистаны, Харбонду, Биктаны, Абахты, Зейтарды, Каркасты өзүнө чакыртып алды. ¹¹ Элге жана төрөлөргө аялынын сулуулугун көрсөтүү үчүн, ханыша Баштини ханышалык таажысын кийгизип өзүнүн алдына алып келүүнү буйруду. Анткени ал ай чырайлуу эле. ¹² Бирок ханыша Башти эбнухтар аркылуу берген падышанын буйругу боюнча келүүдөн баш тартты. Ошондо падышанын ачуусу келип, каары кайнады.

¹³ Ал элдин тарыхын жакшы билген акылмандар менен кеңешти, анткени бир иш кыларда мыйзамды билген, кара кылды как жарган калыс билермандар менен кеңешип турчу. ¹⁴ Ал убакта Персия менен Мадайдын жети төрөсү: Каршена, Шейтар, Адмата, Таршыш, Мерес, Марсена, Мемухан падышанын кеңешчилери эле. Булар даражасына жараша падышалыкта биринчи катарда олтургандыктан, алар гана падышанын жүзүн бетме-бет көрө алышчу.

¹⁵ Падыша алардан:

– Ксеркс падышаңардын эбнухтар аркылуу берген буйругун аткарбай койгону үчүн, мыйзам

боюнча ханыша Баштини эмне кылуу керек? – деп сурады.

¹⁶ Ошондо Мемухан төрө падыша менен төрөлөрдүн алдында мындай деп айтты:

– Башти ханыша жеке эле өкүмдарыбыздын алдында айыптуу болуп отурган жок, ал Ксеркс падышабыздын бардык дубандарындагы төрөлөрдүн жана элдердин алдында да айыптуу болду. ¹⁷ Анткени ханышанын бул жоругу бардык аялдарга жетсе: «Ксеркс падыша Башти ханышаны өзүнүн алдына алып келүүнү буйруганда, ал келбей койгон» дешип, алар да өздөрүнүн күйөөлөрүн тоотпой калышат. ¹⁸ Эми, ханышанын бул жоругун уккан күнү эле Персия менен Мадай төрайымдары да ажобуздун төрөлөрүнө аңыз кылып айта башташат. Ошондо көңүл чөгөргөн тоотпостук, барк албастык жетишерлик эле болот.

¹⁹ Андыктан, эгерде падышам ылайык тапса, «Мындан ары Башти ханыша Ксеркс падышабыздын кабыл алуусуна кирбесин, ал эми ханышанын ханайымдык даражасын өкүмдарыбыз андан артык болгон башка аялга берилсин» деген жазуу түрүндө буйрук чыгарсын, ал эч качан өзгөртүлбөгөн Персия менен Мадай мыйзамына тиркелсин. ²⁰ Учү-кыйырсыз падышалыкка тараган өкүмдарыбыздын бул өкүмүн уккан аялдар күйөөсүн, атактуу болобу, жөнөкөй болобу урматтай баштайт.

²¹ Бул сөз падыша менен төрөлөргө жакты. Падыша Мемухандын айтканындай кылды. ²² Ал кол астындагы бардык дубандарга кат жөнөттү. Кат ар бир дубандын өз арибинде, ар элдин тилдинде жазылып, анда: «Ар бир эркек өз үйүндө кожоюн болсун. Бул буйрук бардык элдерге жарыялансын», деп жазылды.

Эстердин ханышалыкка тандалышы

2 ¹ Ошол окуядан кийин, каары тарап калганда, Ксеркс падыша Баштинин жоругун, ага кандай өкүм чыгарганын эстеди.

² Падышанын кызматчылары ага мындай дешти:

– Улуу даражалуу падышабызга чырайлуу жаш кыздарды таап келишсин. ³ Өкүмдарыбыз өзүнүн падышалыгынын бардык дубандарына байкоочуларды дайындасын. Алар жаш, сулуу кыздарды чогултуп, Шушан шаарынын сепилиндеги падышабыздын гаремине, анын башчысы эбнух Эйгенин көзөмөлүнө тапшырышсын. Ал кыздарды жыпар-жыттуу майлар менен камсыз кылсын. ⁴ Анан

өкүмдарыбызга жаккан кыз Баштинин ордуна ханыша болсун.

Бул сөз падышага жагып, ал так ошондой кылды.

⁵ Шушандагы сепилде Мордохай деген жөөт бар эле. Анын атасы Жайыр, Жайырдын атасы Шемей, Шемейдин атасы Киш бенжемин уруусунан болгон. ⁶ Ал Бабыл падышасы Навуходонсор туткундап кеткен жөөт падышасы Жехония менен бирге Иерусалимден туткундалып келген. ⁷ Мордохай абасынын томолоой жетим калган кызы Адасаны тарбиялап өстүргөн. Анын башка ысымы Эстер эле. Ал мүчөсү келишкен, ай чырайлуу кыз болчу. Ата-энеси көз жумгандан кийин, аны Мордохай асырап алган.

⁸ Падышанын буйругу менен жарлыгы жарыялангандан кийин, Шушандагы сепилге көптөгөн кыздар чогултулуп, Эйгенин көзөмөлүнө өткөрүлдү. Эстер да падыша сарайына, өкүмдардын гаремин көзөмөлдөгөн Эйгенин колуна тапшырылды. ⁹ Эстер Эйгенин көңүлүнө жагып, анын купулуна толгондуктан, ал ага өзгөчө камкор мамиле кылды. Эйге кызга жасана турган жыпар-жыттуу майларды, ага арналган нерселерди, ошондой эле падыша үйүндөгү кызматчы кыздардан жетөөнү тандап, ага кошуп берүүгө шашты. Аны жанындагы кыздар менен гаремдин эң жакшы бөлүгүнө жайгаштырды.

¹⁰ Эстер өз ата тегин, кайсы элден экендигин айткан жок, анткени Мордохай ал жөнүндө айтпагын деп катуу эскерткен болчу.

¹¹ Мордохай Эстердин ал-жайын, ага эмне болуп жатканын билиш үчүн күн сайын гаремдин короосунун жанынан нары-бери өтүп түрчү.

¹² Ксеркс падышага кирүү маалы келгенге чейин, ар бир кызга он эки ай бою аялдарга милдеттүү болгон даярдануунун жол-жобосу жасалып, аларды алты ай мүр менен, алты ай жыпар-жыттуу заттар жана башка майлар менен майлашты.

¹³ Даярдалган кыз гаремден өкүмдардын алдына кирерде, падыша сарайына ала кирүү үчүн ал эмнени кааласа, ошол нерсе берилчү. ¹⁴ Ал кечинде падышанын алдына кирип, эртең менен аны аялдар гаремине – токолдорду кайтарган Шаашаздын көзөмөлүнө өткөрүлчү. Ушундан кийин, падыша өзү каалап, атынан айтып чакырбаса, ал аял кайра анын алдына кире алчу эмес.

¹⁵ Мордохай асырап алган, өз агасы Абыгайылдын кызы Эстердин падышанын алдына

кирер маалы келгенде, ал өкүмдардын гаремин көзөмөлдөгөн Эйгенин айткандарынан башка эч нерсе сураган жок.

Эстер аны көргөндөрдүн баарына жакты.

¹⁶ Ксеркс падышанын бийлигинин жетинчи жылынын онунчу айында – тебейт айында Эстерди падыша сарайына алып келишти. ¹⁷ Ажо Эстерди бардык аялдарынан көбүрөөк жактырып калды. Ал бардык башка кыздарга караганда да падышанын жүрөгүн ээлеп, көңүлүнө толду. Ошондуктан падыша анын башына ханышалык таажыны кийгизип, Баштинин ордуна ханыша кылды.

¹⁸ Анан падыша Эстердин урматына бардык төрөлөрү менен кызматчыларына чоң той берди. Бардык дубандарга майрам күн жарыялап, падышалык марттык менен тартууларды таратты.

Мордохайдын падышанын өмүрүн сактап калышы

¹⁹ Кыздарды экинчи жолу чогултушканда, Мордохай ак сарайда өз милдетин аткарып жаткан. ²⁰ Эстер Мордохай буйругандай ата теги, өз эли жөнүндө эч нерсе айткан жок. Ал Мордохайдын айткан сөзүн анын колунда тарбияланып жаткан убактагыдай эле, азыр да так аткарды.

²¹ Мордохай падыша сарайында кызмат кылып жаткан убакта, кире беришти кайтарган эки эбнух: Биктан менен Тереш ажого кыянаттык кылууну ойлоп, Ксеркс падышаны өлтүрүүнү тымызын макулдашып жатышты. ²² Алардын ниетин Мордохай билип калып, ханыша Эстерге кабарлап койду. Эстер болсо аны Мордохайдын атынан өкүмдарга жеткирди.

²³ Бул иш изилденип, чын болуп чыкты. Ошондо эбнухтардын экөөнү тең өлтүрүп, мамыга асып салышты. Мордохайдын жакшылыгы жөнүндө падышанын көз алдында жылнама китебине жазылды.

Хамандын кыянаттыгы

3 ¹ Ушул окуялардан кийин Ксеркс падыша агактык Амадаттын уулу Хамандын мартабасын бийик көтөрүп, аны өзүнүн кол алдындагы бардык төрөлөрдөн жогорку кызматка койду. ² Ак сарай кызматчыларынын баары Хамандын алдында чөк түшүп, таазим кылып ийилчү, анткени падыша ушундай буйрук берген эле. Бирок Мордохай ага таазим этип жүгүнгөн да, чөгөлөгөн да жок.

³ Падыша сарай кызматчылары Мордохайдан: – Эмне үчүн сен падышанын амирина моюн сунбай жатасың? – деп сурап жатышты. ⁴ Алар күн сайын эскертип айтышса да, ал кулак салбай койду, анткени Мордохай аларга «мен жөөтмүн» деп айткан эле. Мордохайдын жоругунун себебин Хаман кабыл алар бекен же жокпу деп, бул тууралуу ага айтып барышты.

⁵ Хаман Мордохайдын өзүнүн алдында чөк түшүп таазим кылбай жаткандыгын көргөндө каары кайнады. ⁶ Мордохайдын кайсы элден экендигин билгенде, анын гана көзүн тазалап, тындым кылып коюу ал үчүн жетишсиздей сезилди. Ал Ксеркстин падышалыгындагы жөөттөрдү – Мордохайдын бүт элин кырып салууну ойлоду.

⁷ Муну ишке ашыруу убактысын тактап алуу үчүн, Ксеркс падышанын бийлигинин он экинчи жылынын биринчи айы – нисан айында Хамандын алдында ар бир ай үчүн, ар бир күн үчүн, жылдын он экинчи айы – адар айына чейин өкчөмө таш – «пур» ташталды.

⁸ Хаман Ксеркс падышага мындай деди: – Сиздин падышалыгыңыздын бардык дубандарында башка элдердин арасына аралашып, таралып кеткен бир эл бар. Алардын мыйзамы бардык элдердин мыйзамынан өзгөчө. Алар падышанын мыйзамын да аткарышпайт, ошондуктан өкүмдарым аларга чара көрүшү керек. ⁹ Эгерде сиз макул көрсөңүз, аларды кырып салууга буйрук чыгарсаңыз экен. Ушул ишти аткарууну каржылоо үчүн он миң талант күмүштү таразага тартып, казыначынын колуна берип, сиздин казынаңызга салууну дайындаймын.

¹⁰ Падыша болсо колундагы мөөр шакегин чечип, жөөттөрдүн душманы агактык Амадаттын уулу Хаманга берди.

¹¹ Анан падыша Хаманга:

– Ошол элди да, күмүштү да эмне кылсаң өзүң бил – деди.

¹² Биринчи айдын он үчүнчү күнү падышанын катчылары чакыртылды. Алар Хамандын буйругун падышанын төрөлөрүнө, ар бир дубандагы бийлерге, ар бир элдин журт башчыларына ар бир дубан өзү колдонгон арибинде, ар бир элдин өз эне тилине которуп жазып жөнөтүштү. Буйрук Ксеркс падышанын атынан жазылып, анын мөөр шакеги менен бекемделди. ¹³ Ал каттар падышалыктагы бардык дубандарга чабармандар аркылуу жиберилди. Катта он экинчи айдын – адар айынын он үчүнчү күнү, бардык жөөттөр:

жашы да, карысы да, балдары да, аялдары да бир күндө өлтүрүлсүн, кырылсын, жок кылынсын, алардын мал-мүлкү таланып алынсын деген буйрук берилди. ¹⁴ Ошол күнү бардык элдер даяр турушу үчүн, буйруктун көчүрмөсү мыйзам катары ар бир дубанда жарыяланышы керек эле.

¹⁵ Чабармандар падышанын буйругун алып, дароо жөнөп кетишти. Бул буйрук падыша тактысы турган Шушан сепилинде да жарыяланды.

Падыша менен Хаман чогуу шарап ичип олтурушту. Шаар эли болсо дүрбөлөңгө түшүп жатты.

Мордохайдын Эстерди өз эли үчүн күрөшүүгө көндүрүшү

4 ¹ Мордохай эмне болгондугу жөнүндө кабардар болгондо, кийимин айрып, зумбал кийип, башына күл чачып, боздоп ыйлап, шаардын борборуна келди. ² Ал падыша сарайынын дарбазасынын алдына чейин гана келди. Анткени зумбал кийип, ак сарайга кирүүгө тыюу салынган эле.

³ Өкүмдардын жарлыгы менен буйругу жеткен бардык дубандарда жөөттөр зар какшап, боздоп ыйлап, орозо кармап жатышты. Алардын кийгени зумбал, жатканы күл болду.

⁴ Эстерге кызматчы кыздары менен эбнухтары келип, Мордохай тууралуу айтып беришкенде, ханыша абдан тынчсызданды. Анан зумбалдын ордуна муну кийип алсын деп, Мордохайга башка кийим берип жиберди, бирок ал аны албай койду.

⁵ Ошондо Эстер эбнух Атахты чакыртты. Аны Эстерге кызмат кылуу үчүн падыша дайындаган эле. Эстер аны Мордохайга эмне болгонун, эмне үчүн ал мындай иш кылып жатканын билиш үчүн жөнөттү.

⁶ Атах падыша дарбазасынын маңдайындагы шаар аянтында турган Мордохайга барды.

⁷ Мордохай ага эмне болгонунун баарын, Хамандын жөөт элин кырып салыш үчүн төлөнүүчү канча күмүштү таразага тартып, падышанын казынасына беремин деп убада кылганын да айтып берди. ⁸ Анан ал Шушандагы элге жарыяланган буйруктун көчүрмөсүн Атахтын колуна берип:

– Эстерге муну көрсөткүн, ага баарын айтып бер. Ал падышага кирип, өз эли үчүн жалынып-жалбарып, өтүнүп ырайым сурасын, – деп катуу дайындады.

⁹ Атах кайтып келип, Мордохайдын айткандарын Эстерге айтып берди.

¹⁰ Эстер Атахты Мордохайга кайра жиберип жатып, мындай деп айттырды:

¹¹ «Эркек болобу, аял болобу, ким чакыртылбай туруп, ак сарайдын ички короосуна кирсе, ал өлүм жазасына тартыларын падышанын кызматчылары да, дубандардагы элдер да билет. Падыша алтын таягын кирген адамга сунса гана, ал аман калат. Ал эми өзүмдүн падышанын алдына чакырылбаганымга отуз күн болду».

¹² Эстердин сөздөрүн Мордохай угуп, ¹³ Эстерге мындай деп жооп жөнөттү:

«Падыша сарайында болгондуктан, жөөттөрдүн арасында жалгыз өзүң эле аман каламын деп ойлобо. ¹⁴ Эгерде ушул маалда унчукпай койсоң, жөөттөргө боштондук башка жактан келип, алар азаттыкка чыгышат. Ал эми сен да, атаңдын урпактары да аман калбайсыңар. Ким билсин, балким сен мына ушул күндөр үчүн ханышалык даражага жеткендириң?»

¹⁵ Ошондо Эстер ага мындай деп жооп айттырып жиберди:

¹⁶ «Барып, Шушанда жашаган бардык жөөттөрдү чогултуп, мен үчүн орозо кармагыла, үч күн, үч түн ичип-жебегиле. Мен өзүм да кызматчы кыздарым менен орозо кармайм. Андан соң, мыйзамга каршы келсе да, падышанын алдына барамын. Эгерде өлсөм, анда өлөйүн». ¹⁷ Ошондо Мордохай барып, Эстердин айткандарынын баарын аткарды.

Эстердин падыша менен сүйлөшүүгө батынышы

5 ¹ Орозонун үчүнчү күнү Эстер ханышалык кийимин кийип, падыша сарайынын ички короосундагы кең бөлмөнүн босогосуна келди. Төрдө, падыша өз тактысында олтурган. ² Ал улагада турган Эстер ханышаны көрүп, ага ырайым кылып, колундагы алтын таягын Эстерди көздөй сунду. Эстер болсо жакындап келип, таяктын учуна колун тийгизди. ³ Ажо ага:

– Эстер ханыша, сага эмне керек? Кандай өтүнүчүң бар? Керек болсо падышалыктын жарымы болсо да сага берилет – деп айтты.

⁴ – Эгерде падышам макул көрсө, – деп жооп берди Эстер, – бүгүн Хаман мырза менен чогуу сый тамакка келсе экен. Мен сиз үчүн дасторкон даярдап койдум. ⁵ Падыша:

– Эстердин өтүнүчүн аткарыш үчүн, Хаманды тез алып келгиле – деп буйруду. Ошентип, падыша

Эстер даярдап койгон тойго Хаман менен чогуу келди.

⁶ Шарап ичип жатышканда, өкүмдар Эстерге: – Эмне каалайсың? Каалаганың берилет. Кандай өтүнүчүң бар? Ал тургай падышалыктын жарымы болсо да берилет, – деди.

⁷ Эстер мындай деп жооп берди:

– Менин каалоом, өтүнүчүм... ⁸ Эгерде өкүмдарымдын алдында ырайым тапкан болсом, падышам, каалаганымды аткарып, өтүнүчүмдү орундатууну макул көрсөңүз, анда Хаман мырза менен чогуу эртең да сиздер үчүн даярдап турган зыяпатыма келсеңиздер экен. Падышамдын сунушуна ошондо жооп берейин.

⁹ Ошол күнү Хаман коноктон көтөрүңкү маанайда, көңүлдүү чыкты. Бирок ал падыша дарбазасынын жанында өз милдетин аткарып жаткан Мордохайдын ордуна туруп да, сестенип да койбогонун көргөндө, анын каары кайнап чыкты. ¹⁰ Хаман өзүн өзү араң карманды. Үйүнө келгенде, достору менен аялы Зуурашты чакырты. ¹¹ Хаман аларга өзүнүн атак-даңкы жана зор байлыгы, уулдарынын көптүгү жөнүндө, падыша да аны канчалык сыйлап, кызматчылары менен төрөлөрүнүн алдында анын зоболосун жогору көтөргөндүгү жөнүндө мактанып айтып берди. ¹² Анан дагы Хаман мындай деди: Ханыша Эстер да өзүнүн зыяпатына падышага кошуп менден бөлөк эч кимди чакырбаптыр. Эртең да конокко падыша менен чогуу мени гана чакырды! ¹³ Бирок мен жөөт Мордохайдын падыша дарбазасынын жанында ордуна турбай олтурганын көрүп турганымда, ушунун баарына көңүлүм толбойт. ¹⁴ Аялы Зуураш менен достору Хаманга:

– Анда сен бийиктигин элүү чыканак кылып жыгачтан мамы орноттур. Таң эртең менен болсо, өкүмдарга айтып, Мордохайды ага астырып сал да, андан соң падыша менен тойго көңүлүң ток бара бер – деп кеңеш беришти. Бул сөз Хаманга жагып, жыгачтан бийик мамы орноттуруп койду.

Хамандын аргасыз жасаган жакшылыгы

6 ¹ Ошол түнү падышанын уйкусу качты. Ошондуктан өткөн окуялар жазылган жылнаама китебин алып келүүнү буйруду. Китепти падышага окуп беришти. ² Ал китепте дарбаза сакчы эбнухтар: Биктан менен Терештин Ксеркс падышаны тымызын өлтүрүүнү ниет кылып жатышканын Мордохай билип калып, кабарлаганы жазылган эле. ³ Ошондо падыша:

– Ушул кызматы үчүн Мордохайга кандай урмат-сый көрсөтүлдү эле? – деп сурады.

Падышанын кызматчылары:

– Ага эч нерсе кылынган эмес, – деп жооп беришти. ⁴ Падыша:

– Короодо ким бар? – деп сурады. Ошол убакта Хаман ак сарайдын сырткы короосуна жаңы эле кирип келген эле. Ал өзү орнотуп койгон мамыга Мордохайды астырып салууну падыша менен сүйлөшөйүн деген ниетте келген болчу.

⁵ Кызматчылар өкүмдарга:

– Улуу-урматтуум, кире бериште Хаман турат – деп айтышты. Падыша:

– Кирсин, – деп буйруду. ⁶ Хаман кирип келгенде, ал андан:

– Айтчы Хаман, падыша ыраазы болуп, зоболосун көтөргүсү келген адамга эмне кылышы керек? – деп сурады. Хаман ичинен: «Өкүмдар менден башка кимдин зоболосун көтөрүүнү кааламак эле?» деп ойлоп, ⁷ падышага мындай деп жооп берди:

– Падыша кимдир-бирөөнүн зоболосун көтөргүсү келсе, ⁸ ал адамга өкүмдар кийичү кийимди, анан башына падышалык белги тагылган атты алып келишсин. ⁹ Ошол кийимди, атты падышанын кадыр-барктуу төрөлөрүнүн биринин колуна берсин. Ал төрө ажобуз урмат көрсөткүсү келген адамга кийимди кийгизип, атка мингизип, анан атты жетелеп алып: «Падышабыз урмат көрсөткүсү келген адамга ушундай сый көрсөтүлөт!» – деп шаар аянтында жар салсын.

¹⁰ Ошондо падыша Хаманга:

– Жакшы айттың. Өзүң айткандай, кийим менен атты тезинен алып, ак сарайда кызмат кылып жаткан жөөт Мордохайга сый көрсөт. Өзүң айткандардын бирин калтырбай жаса, – деп буйруду.

¹¹ Хаман кийим менен атты алдырып, кийимди Мордохайга кийгизди да, атка миндирип, шаардын аянтында жетелеп алып: «Падыша урмат көрсөткүсү келген адамга ушундай сый көрсөтөт!» – деп жар салып жүрдү.

¹² Мордохай падыша дарбазасына кайтып келди. Хаман болсо шерменде болгондуктан башын чүмкөгөн бойдон үйүнө шашып жөнөдү.

¹³ Хаман болгон иштин баарын аялы Зуурашка жана досторуна айтып берди. Ошондо досторунун акылдуулары жана аялы Зуураш ага:

– Зоболоңдун төмөндөшүнө себепчи болгон Мордохайдын жөөт экени чын болсо, анда аны

жеңүү кыйын го! Анын алдында сөзсүз мартабаң түшөт! – деп айтышты.

¹⁴ Алар айтып оозун жыйгыча падышанын эбнухтары келип калып, Хаманды Эстер даярдаган сый-тамакка шаштырып алып кетишти.

Эстердин ажалга жеткирген зыяпаты

7 ¹ Ошентип, падыша менен Хаман кайрадан ханыша Эстердин сый тамагына келишти.

² Зыяпаттын экинчи күнү, алар шарап ичип олтурган кезде, падыша кайрадан Эстерден:

– Эмне каалайсың, Эстер ханыша? Каалаганың сага берилет. Эмне өтүнүчүң бар? Падышалыктын жарымы болсо да берилет – деп сурады. ³ Эстер мындай деп жооп берди:

– Оо, падышам, эгерде сиз мага ырайым этсеңиз, өкүмдарым, сиз туура көрсөңүз, анда менин каалоом – жанымды аман калтырсаңыз экен. Менин өтүнүчүм – элим да аман калса экен! ⁴ Элимди, анын арасында өзүмдү да, өлүмгө – кырылып-жоюлуп, жок кылууга сатып жиберешти. Эгерде душманга кул-күң катары эле сатылып кетсек, мен ошол арзыбаган нерсе үчүн тынчыңызды алып, унчукпас элем.

⁵ Ошондо Ксеркс падыша Эстер ханышага:

– Аны кылган ким? Мындай иш кылууга батынган ошол адам кайда?! – деп сурады.

⁶ Эстер:

– Ошол кас душманыбыз мына ушул зулум Хаман! – деп жооп берди. Ошондо Хаман падыша менен ханышанын алдында коркконунан дене боюн калтырак басты.

⁷ Падыша каарданып ордунан түрдү да, дасторконду калтырып, сарайдын багына чыгып кетти. Хаман болсо өзүнө катуу өкүм чыгарыларын билип, өмүрүн сактап калууну ханыша Эстерден суранып, ошол жерден жалбара баштады.

⁸ Сарайдын багынан зыяпат өтүп жаткан жерге падыша кайтып келгенде, секичеде жамбаштап жаткан Эстердин алдында чөгөлөй жыгылган Хаманды көрүп калып:

– Бул эмнең, эми сен өз үйүмдө ханышамды зордуктаганы жатасыңбы?! – деп кыйкырып жиберди. Падыша ушинтип айтары менен, кызматчылар Хамандын жүзүн чүмкөй салышты.

⁹ Ошол убакта падышанын эбнухтарынын бири Харбон:

– Улуу урматтуу падышам, сизге жакшылык кылган Мордохайды асуу үчүн Хаман даярдап койгон бийиктиги элүү чыканак болгон жыгач

мамы Хамандын үйүндө орнотулуп турат, – деп айтты. Падыша:

– Ошол дарга өзүн асып салгыла! – деп буйруду.

¹⁰ Ошентип, Мордохай үчүн Хаман даярдап койгон ошол мамыга анын өзүн асып салышты. Ошондон кийин гана падышанын каары басылды.

Жөөттөр жөнүндөгү расмий жарлык

8 ¹ Ошол күнү Ксеркс падыша жөөттөрдүн душманы Хамандын мүлкүн Эстер ханышага тартуу кылып берди. Мордохай болсо падышанын алдына чакыртылды, анткени падышага Эстер Мордохайдын өзүнө ким болорун айтып берген болчу. ² Падыша Хамандан кайтарып алган мөөр шакегин колуна чыгарып, Мордохайдын колуна салды. Эстер болсо Мордохайды Хамандын мүлкүнө башчы кылып дайындады.

³ Эстер кайрадан падышанын алдына барып, анын бут алдына ыйлап жыгылып, агактык Хамандын кыянат ишин, жөөттөргө каршы арам ниетин болтурбай коюуну жалынып-жалбарып суранды. ⁴ Падыша алтын таягын Эстерге сунду. Ошондо Эстер ордунан өйдө болду. ⁵ Анан мындай деп айтты:

– Эгерде өкүмдарым макул көрүп, ырайым кылса, бул ишти туура деп эсептесе, өзүм да падышама жаккан болсом, анда агактык Амадаттын уулу Хаман кара ниеттик кылып, падышамдын бардык дубандарындагы жөөттөрдү кырып салуу жөнүндө жазган каттардын күчүн жоё турган буйрук жазса экен. ⁶ Анткени элим апаатка учурап жатканда кантип карап тура аламын, боордошторум кырылып жатса, кантип чыдай аламын? ⁷ Ошондо Ксеркс падыша Эстер ханыша менен жөөт Мордохайга мындай деди:

– Мына, Хамандын мүлкүн Эстерге бердим, өзүн болсо жөөттөргө каршы кол көтөргөндүгү үчүн мамыга астырып салдым го. ⁸ Эми силер жөөттөрдү коргоо үчүн падышанын атынан буйрук жазып, өкүмдардын мөөрүн басып, өзүңөр туура көргөндөй кыла бергиле. Анын атынан жазылып, анын мөөрү менен бекитилген катты эч ким жокко чыгара албайт.

⁹ Үчүнчү ай – сибан айынын жыйырма үчүнчү күнү падышанын катчылары чакыртылды. Алар Мордохай кандай буйруса, ошондой кылып, жөөттөргө, хандарга, төрөлөргө, ар бир дубандагы төбөлдөргө, Индустандан Эфиопияга чейинки жүз жыйырма жети дубандагы ар бир элдин өз арибинде, өз тилинде, жөөттөргө да өз ариби

жана өз тилинде каттарды жазышты. ¹⁰ Мордохай каттарды Ксеркс падышанын атынан жаздырып, падышанын мөөрүн басып, өкүмдардын асыл түкүм күлүк аттарына минген чабармандардан жөнөттү. ¹¹ Ал катта бардык шаарларда жашаган жөөттөр биригип, өз өмүрлөрүн коргоого уруксат берилгени жазылган эле. Өздөрүнө кол салган ар бир элдин же дубандын аскерлерин, алардын балдарын, аялдарын өлтүрүүгө, кырып салууга, мал-мүлкүн олжолоп алууга укук берилди. ¹² Муну ишке ашырыш үчүн Ксеркс падышанын бардык дубандарында бир күн: он экинчи айдын – адар айынын он үчүнчү күнү белгиленди. ¹³ Буйрук жазылган ушул каттын көчүрмөлөрү бардык дубандарда мыйзам катары жарыяланып, бардык элдерге жар салынсын деп айтылды. Жөөттөр болсо ошол күнү душмандарынан өч алууга даяр турушу керек эле. ¹⁴ Чабармандар падышанын буудандарына минип, падышанын буйругун тез алып жөнөштү. Буйрук Шушан шаарында да жарыяланды.

¹⁵ Мордохай көгүлтүр жана ак түстөгү падышаныкындай кийимин, башына чоң алтын таажы кийип, баалуу зыгыр чапан жамынып, падыша сарайынан чыкканда, Шушан шаары кубанычка жана шаттыкка бөлөндү. ¹⁶ Ошол күндөр жөөттөр үчүн айга колу жеткендей, кубаныч-шаттыкка, салтанатка толгон күндөр болду. ¹⁷ Падышанын буйругу токтому жеткен бардык дубан, калаа, чөлкөмдө жөөттөр зор кубанычта болушуп, той өткөрүп, майрамдап жатышты. Өлкөдөгү башка элдердин арасынан көп адамдар корккондуктан, биз да жөөт болобуз деп, аларга кошулуп кетишти.

Жөөттөрдүн душмандарын жеңиши

9 ¹ Он экинчи ай, адар айынын он үчүнчү күнү өкүмдардын буйругу жазылган мыйзам аткарылып, жөөттөргө душмандары үстөмдүк кылабыз деп үмүттөнүп күткөн күнү, бардыгы тескерисинче болуп, жөөттөр өздөрүн жек көргөндөргө үстөмдүк кылышты. ² Ошол күнү Ксеркс падышанын бардык дубандарындагы жөөттөр өздөрүнө кара ниеттик кылууну каалаган душмандарына кол салыш үчүн, өздөрү жашаган шаарларда чогулушту. Бардык элдер жөөттөрдөн коркуп калгандыктан, эч ким аларга каршы чыга алган жок.

³ Дубандагы бардык төбөлдөр, хандар, төрөлөр, падышанын иштерин жүргүзгөн кызматчылар

Мордохайдан корккондуктан жөөттөрдү колдошту.

⁴ Анткени ак сарайда Мордохайдын даражасы жогору болуп кетти. Анын ыргыткан ташы улам өйдөлөп бара жаткандыктан, атагы бүт дубандарга тарады.

⁵ Жөөттөр душмандарынын баарын кылычтап өлтүрүп, кырып, алардан өздөрү каалагандай өч алышты. ⁶ Шушан сепилинде жөөттөр беш жүз кишини өлтүрүштү. ⁷ Алар Паршандатты, Далпону, Аспатты, ⁸ Поратты, Адалияны, Аридатты, ⁹ Пармашты, Арисайды, Аридайды, Байзатты ¹⁰ – жөөттөрдүн душманы Амадат уулу Хамандын он уулун өлтүрүп салышты, бирок алардын мал-мүлкүнө кол тийгизген жок.

¹¹ Ошол күнү Шушан чебинде канча адам өлтүрүлгөндүгү жөнүндөгү маалымат падышага жеткирилди. ¹² Ошондо падыша Эстер ханышага мындай деди:

– Жөөттөр Шушан чебинде беш жүз кишини, аларга кошуп Хамандын он уулун да өлтүрүштү. Падышалыктын калган дубандарында эмне кылышты экен? Дагы кандай каалооң бар? Каалаганың аткарылат. Дагы кандай өтүнүчүң бар? Баары орундалат.

¹³ Эстер падышага:

– Эгерде өкүмдарым туура көрсө, буйрук боюнча жасаган бүгүнкү иштерин Шушанда эртең да кылууга, Хамандын өлтүрүлгөн он уулунун сөөктөрүн болсо мамыга асып салууга уруксат берсе экен – деп суранды.

¹⁴ Падыша ошондой кылууга буйрук берди, ал буйрук Шушанда жарыяланып, Хамандын өлтүрүлгөн он уулунун сөөктөрүн мамыга асып салышты.

¹⁵ Шушандагы жөөттөр адар айынын он төртүнчү күнү да чогулуп, Шушанда үч жүз кишини өлтүрүштү, бирок алардын мал-мүлкүнө кол салып, талап-тоноого барышкан жок.

¹⁶ Ошол эле убакта падышанын башка дубандарында жашаган жөөттөр да өздөрүн коргоп, душмандарынан коопсуз болуш үчүн чогулушуп, душмандарынан жетимиш беш миң адамды кырып салышты, бирок алардын мал-мүлкүн талап-тоношкон жок.

¹⁷ Бул окуялар адар айынын он үчүнчү күнү болду, он төртүнчү күнү болсо эс алып, ошол күнү алар тойлоп, майрамдашты.

¹⁸ Шушандагы жөөттөр болсо он үчүнчү жана он төртүнчү күнү чогулуп, душмандарын кырып, он

бешинчи күнү гана эс алышты, ошол күнү алар тойлоп, майрамдашты.

Пурим майрамынын негизделиши

¹⁹ Мына ошондуктан чеп менен курчалбаган айыл-кыштактарда жашаган жөөттөр адар айынын он төртүнчү күнү салтанат менен той өткөрүп, бири-бирине даам белек кылышат.

²⁰ Мордохай бул окуяларды жазып алып, Ксеркс падышанын алыскы жана жакынкы дубандарында жашаган бардык жөөттөргө кат жөнөттү. ²¹ Ал катта мындай деди: «Жыл сайын адар айынын он төртүнчү жана он бешинчи күндөрү майрам күндөрү болсун. ²² Анткени ушул күндөрү жөөттөр душмандарынан кутулушту. Ушул айда алардын зар-муңу тойго, кайгысы кубанычка айланды. Ушул күндөрү салтанат менен той өткөрүп, бири-бириңерге даам тартуу кылып, жардыларга кайыр бергиле». ²³ Жөөттөр Мордохайдын жазгандарына макул болушту. Өздөрү эле баштап ийген, катта да жазылган майрамды андан ары уланташты. ²⁴ Ал катта жөөттөрдүн душманы агактык Амадаттын уулу Хаман жөөттөрдүн башына кара түн салууну ниет кылып, аларга кызыл кыргын салып, түкүм курут кылуу үчүн өкчөмө таш, башкача айтканда, пур таштаганы айтылган. ²⁵ Ошондо падышанын алдына Эстер киргенде, өкүмдар буйрук жазып, Хамандын жөөттөргө каршы түзгөн жаман ниети анын өз башына түшүп, анын өзү да, уулдары да мамыга асып салынганы баян этилген болчу.

²⁶ Катта жазылган жана өздөрү көрүп, баштарынан өткөргөн боюнча, бул күндөрдү пур деген сөздөн Пурим деп аташты. ²⁷ Жөөттөр ушул эки күндү жыл сайын, белгиленген убакта, катта жазылгандай майрамдоону, аны кийинки урпактары жана жөөт элине кошулгандар менен чогуу дайыма белгилөөнү макулдашты. ²⁸ Бардык муундар, ар бир уруу, бардык дубандарда жана шаарларда бул күндөрдү эске салып майрамдашсын! Пурим күндөрүн жөөттөр унутуп калышпасын, бул күндөр алардын урпактарынын да эсинен чыкпасын!

²⁹ Абыгайыл кызы Эстер ханыша менен жөөт Мордохай Пурим тууралуу экинчи катты жазып, бүт бийлиги менен бекемдеп, мунун аткарылышын катуу талап кылышты. ³⁰ Жөөттөргө тынчтык жана амандык каалап, Ксеркс падышанын жүз жыйырма жети дубанына ошол каттар жөнөтүлдү. ³¹ Ал каттарда Пурим майрамын белгиленген убакта өткөрүү керектиги жөөт Мордохай менен Эстер ханышанын буйругу менен

бекитилди. Ушул майрамдын алдында өздөрү да, урпактары да орозо кармап, кайгырууну чечим кылышты. ³² Ошентип, Эстердин буйругу менен Пурим майрамы бекитилди. Булардын баары жылнама китебине да жазылды.

Мордохайдын зоболосунун көтөрүлүшү

10 ¹ Ксеркс падыша өз падышалыгындагы кургактыктан баштап деңиз аралдарына чейин салык салды. ² Дегинкиси, Ксеркстин күч-

кубаты, кудурети жана бардык иштери, ошондой эле Мордохайга урмат көрсөтүп, анын даражасын жогорулаткандыгы жөнүндө Мадай жана Персия падышаларынын жылнама китебине жазылды.

³ Жөөт Мордохай даражасы боюнча Ксеркс падышадан кийинки экинчи адам болду. Ал өз элинин камын ойлоп, анын жыргалчылыгы жөнүндө гана сөз кылгандыктан, Мордохай жөөттөрдүн арасында кадыр-барктуу болуп, эли аны терең урматтаган.